OVERDENKING

Eerst iets over de Jesajalezing, die net als de evangelielezing op het rooster staat. Dit soort teksten kunnen we vandaag niet horen zonder te denken aan de situatie op dit moment in Israël, Palestina en Gaza. Wat Jesaja hier laat horen is een aanklacht van God tegen het volk dat Gods weg verlaat en achter andere goden aanloopt, daar is felle kritiek op. Tegelijk staat er dat God op zoek blijft naar het goede, zolang er nog sap in de druiventros zit moet hij gespaard blijven. Dat goede heeft de toekomst. Als hier door de profeet gesproken wordt over het land in bezit nemen door Gods uitverkorenen, gaat het over de mensen die dat goede, Gods weg, zijn recht en zijn vrede hooghouden, en niet over een veroveringsoorlog waar dat recht met voeten getreden wordt. Dit om te beginnen. Nu gaan we naar het evangelieverhaal, dat staat centraal.

Dat maakt het ons ook al niet gemakkelijker, want het is een bizar verhaal. Dat begint al met die man die bezeten is door demonen. Demonen, boze geesten -wat moeten wij, moderne mensen, daar in vredesnaam mee aan? Daar geloven we toch niet meer in? Die man is ziek in zijn hoofd en heeft een pilletje nodig, zouden wij zeggen. En dan die varkens die de helling afstormen en verdrinken, wat een gruwelijk lot ondergaan zij. Had Jezus dat nu niet een beetje anders kunnen aanpakken?

Vreemde verhalen uit een totaal andere wereld zijn het die hier in de kerk op ons afkomen, dat moeten we ons goed realiseren. Wat moeten we aan met dit bizarre verhaal over een man zonder kleren, zonder huis, die tegen mensen schreeuwt?

Geen kleren, geen huis, levend rond de rotsgraven, geen macht over zichzelf,- deze man is meer dood dan levend. Hij heeft geen deel aan de beschaving, hij staat buiten de gemeenschap, hij is ten prooi aan de chaos. Iedereen is bang voor hem en mijdt hem. Maar hij staat misschien veel dichterbij ons dan wij willen denken.

Jezus mijdt hem niet, hij loopt gewoon op hem af. Als Jezus dichterbij komt is dat voor die man iets heel ongewoons en hij schreeuwt tegen hem. Menselijke nabijheid is bedreigend. Ga weg, laat mij met rust!

Op dit punt had Jezus kunnen omkeren, de boot weer in, terug naar zijn leerlingen die zich niet eens buiten de boot in dat vreemde gebied hebben gewaagd, weg van die dreiging en die heftigheid. De plek waar Jezus aan land is gegaan is het land van de Gerasenen dat tegenover Galilea ligt, het is het land van de heidenen waar de joden niet kwamen, ze hebben er niets te zoeken. En Jezus heeft daar nog geen voet aan wal gezet, of er komt meteen al zo'n schreeuwende gek op hem af.

Maar Jezus maakt niet rechtsomkeert. Hij treedt in contact met deze man, iemand die de macht over zichzelf kwijt is. Hij gaat op zoek naar de mens achter dit angstaanjagende gedrag en hij stelt die mens een vraag. Verder doet hij eigenlijk niet veel, u moet het verhaal maar eens nalezen, er wordt maar één ding verteld wat Jezus actief doet en dat is het stellen van deze vraag. Weet u de vraag nog?

Jezus vraagt de man naar zijn naam. Wie ben jij? Wie wil je zijn? Wie ben je geworden? Wat is jouw diepste identiteit? Alleen maar die vraag. 'Legioen' is dan het antwoord van de man. Een naam die zijn toestand treffend weergeeft. Hij is niet van zichzelf. Hij is verdeeld van binnen door een veelheid van machten, het is de chaos in zijn binnenste die het heeft overgenomen. De man weet dit en benoemt dit. En dat is al heel wat.

Wat er dan gebeurt tussen Jezus en deze gekwelde mens, we weten het niet precies, maar er vindt bevrijding plaats. Een groot wonder.
Hoe in deze ziel wint het vertrouwen het wint van een diepe wurgende angst en de machten hun greep verliezen. Wat niemand voor mogelijk had gehouden gebeurt. Meestal gebeurt zoiets niet pardoes, maar is dat een lange weg. Medicijnen kunnen daarin een rol vervullen en een grote zegen zijn. Maar er is echt meer nodig dan alleen een pilletje. Nodig is dat iemand weer als mens wordt gezien en aangesproken.

We horen het verhaal van een man die los komt van zijn demonen. Hij komt zelfs zover dat hij ernaar kan kijken, ze staan nu buiten hem, en dat hij hen ten onder ziet gaan. Als een wilde kudde storten ze zich van de helling. Een varken werd beschouwd als een onrein dier. Het gaat hier minder om de dieren zelf dan om waar ze voor staan: zwijnerij, troep.

Een schokkend beeld misschien, die kudde die zichzelf de helling afwerpt, maar ook heel sprekend. Ik kwam de vergelijking tegen met de ondergang van het nazisme: een duivelse ideologie die massa's mensen op de been kreeg en uiteindelijk met denderend geweld de afgrond in stortte en zichzelf om zeep bracht. Een aansprekende vergelijking. Al dacht ik ook meteen toen ik het las: ja, maar vandaag zien we deze ideologie in nieuwe gedaanten opnieuw de kop opsteken, helaas is het niet voorgoed weg en moeten we alert zijn. De angst, de haat, het zondebokdenken grijpen op allerlei manieren opnieuw om zich heen en sleuren mensen mee. In hoe verre hebben deze demonen ook vat op ons? Wat als ons die vraag gesteld wordt: Wie ben jij ten diepste, waar vertrouw je op?

Na al dat donderend geweld wordt het in het verhaal helemaal stil. Het volgende beeld is dat van de man die schoon en gekleed, en volkomen rustig aan de voeten van Jezus zit. Als een nieuwe schepping. Aan zichzelf teruggegeven. Mens geworden. Dat woord staat er ook letterlijk in vs 35, in het grieks, in plaats van het woord *man* dat de hele tijd gebruikt is staat er nu *mens*.

Dat hij aan de voeten van Jezus zit duidt erop dat hij een leerling van Jezus is geworden. Hij heeft een volkomen andere manier van in het leven staan ontdekt die rust geeft en kracht. Geen wonder dat hij bij Jezus wil blijven. Maar vreemd genoeg wordt hem dat niet toegestaan. Waarom is dat? Deze man mag zich blijkbaar niet vastklampen aan zijn geneesheer, de demonen moeten niet meteen worden vervangen door een nieuwe afhankelijkheid. Zijn eigen leven in dat land waar hij thuis hoort, het land van de Gerasenen, moet hij, mag hij nu gaan leiden. En Jezus stuurt hem naar huis, ineens heeft hij ook een thuis, een plek om te wonen. Op zijn eigen plek en in zijn eigen leven mag hij uitdragen wat hem is overkomen, vertellen over, zoals Jezus hem opdraagt, *alles wat God voor u heeft gedaan*. En dat doet hij ook, want, staat er dan: *hij maakte overal in de stad bekend wat Jezus voor hem had gedaan*, -een kleine aanpassing, niet God, maar Jezus. Want het is in Jezus dat hij God heeft ontmoet, zo concreet en zo persoonlijk is het.

Vervolgens wordt ons verteld dat de mensen daar in die streek zo in paniek raken van wat er is gebeurd dat ze willen dat Jezus daar zo snel mogelijk weer weggaat. Ook dat lijkt eerst vreemd maar is wel te begrijpen. Dat er achter deze gevaarlijke zonderling die ze altijd op grote afstand hadden gehouden, die ze niet als één van hen beschouwden, plotseling een mens te voorschijn is gekomen, een mens zoals zij, dat vervult hen met angst en ontzetting. Dat komt te dichtbij, dat vraagt van hen op een andere manier te kijken naar die man en ook naar zichzelf.

Zo lang we anderen en wat hen overkomt als vreemd kunnen beschouwen en onszelf als normaal en gezond is alles in orde, voelen we ons veilig, maar o wee als die grenzen beginnen te schuiven.

Deze mensen reageren dan op Jezus op precies dezelfde manier als de bezetene aanvankelijk deed: hij moet daar zo snel mogelijk weg. En Jezus gaat ook weer weg. Eventjes maar is hij er geweest, in dat vreemde gebied aan de overkant van het meer, om er demonen te ontmaskeren en te verjagen en bevrijding te brengen. Een paar jaar was het ook maar dat hij heeft rondgelopen op deze aarde, niet meer. Daarna ging hij weer weg. Maar niet zonder tekenen en leerlingen te hebben achtergelaten. En verhalen zoals dit.

Wat heeft dit verhaal ons te zeggen? Wat mij treft is de manier van zich bewegen van Jezus, dat hij het vreemde tegemoet treedt vrij van angst. Demonen, duistere machten manifesteren zich ook vandaag. Ik moet zeggen dat de manier waarop in onze tijd fascistisch gedachtengoed en vreemdelingenhaat opnieuw de kop opsteken mij beangstigen en verwarren. De manier waarop het geweld in onze wereld oplaait is iets waar ik niet goed raad mee weet. Maar misschien moeten we er minder van staan te kijken, deze machten zijn er altijd geweest.

Wat Jezus doet als hij ermee wordt geconfronteerd is heel rustig en dichtbij zichzelf, zijn geloof en zijn God blijven. Natuurlijk kent ook Jezus angst, hij was een mens als wij. Maar hij kiest ervoor om zich niet te laten afschrikken door heftige gedragingen, omdat hij verder kijkt. Middenin het geweld gaat hij op zoek naar de mens, die zelfs achter zelfs het meest heftige en afstotende gedrag ergens verborgen zit. Hij is door alles heengegaan in dat volgehouden zoeken naar de mens, dat wezen dat Gods beeld en bestemming in zich draagt. En stelt die mens de vraag naar zijn, naar haar naam, zijn wezen en kern, en roept zo dat beeld van God naar boven.

Dat er zo naar ons mensen gekeken wordt, wie wij ook zijn, en welke weg we in het leven ook al hebben afgelegd, dat die blik op ons rust, dat is iets ongelooflijks. Het verhaal van vanmorgen zegt ons dat als we ons echt aan die blik durven toevertrouwen we niet bang hoeven te zijn voor de demonen. Een oneindig grote, sterke en alomvattende liefde neemt het tegen hen op, treedt voor ons in, liefde die de oorsprong vormt van ons bestaan, ons diepste wezen vormt en in ons wekt wie wij kunnen en mogen zijn, -steeds weer opnieuw. En nodigt ons uit om zo ook elkaar te zien en tegemoet te treden, steeds weer opnieuw.